

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Junius 20dik napján 1837.

EL-HADSCHI-ABD-EL-KADER-BEN MAHIDDIN*)

A' legújabb hadi történetek ismét előállítá-
nak a' harc mezejére egy férfit, kit a' con-
stantinei történetek szinte felejdékenységbe
hozának vala, 's pedig e' férfi sokkal nevezete-
sebb 's nagy-szerűbb jelenet mint a' hir-neves
Achmed bey. Ez utóbbi születésére nézve török,
vitéz, kegyetlen és vakbuzgó, de semmi
sem is egyéb csak török, ki nemzete mindenkö-
zönséges tulajdonaival bír 's a' régi török ijesz-
tés 's zsarnokság rendszerét személyesíti. — Abd-
el-Kader ellenben, mint arab faj ivadéka, mint
egy rég óta elnyomott nép gyermeke, az arab
nagyság újjá születését sejdített, 's következés-
képpen egy nagy 's nemes ideát személyesít, 's
hasonlíthatatlanul nagyobb részvétet 's rokonér-
zést gerjeszt, mint ama' vad török főnök. —

A' franczia foglyok, kik Abd-el-Kader
hatalmában voltak, szintúgy mint más európai-
ak kiknek alkalmok volt őket kedvezőbb körül-

*) El-Hadschi melléknév, mely azon muzul-
manok nevei mellé tétetik, kik Mekkában búcsura
voltak, 's annyit tézen mint „zarándok“ — Ben-
Mahiddin pedig azt teszi: Mahiddin fija (vagy ivadéka).

mények közt megesmérhetni, egy szájjal dicsérik, az ő fényes tulajdonságait, az ő szeretetre méltó személyességét. — E' rendkívüli ember eddigi történetei még érdekesebbé teszik őtet.

A b d - e l - K a d e r, legifjabbik volt S i d i - M a h i d d i n, egy szentség hírében állott nevezetes m a r a b u t négy fiai között. M a s k a r a városa, r e a u n v a a' fejetlenségre, mely a' török uraság megbukását követte vala, S i d i - M a h i d d i n t akarta e m i r - j é n e k k i n e v e z n i 1832ben; de a' már hajlott idejü öreg, elgyengültségével meutván magát, nem fogadá el e' méltóságot, azonban a' lakosok figyelmét legifjabb fiára A b d - e l - K a d e r r e forditá, ki mint 24 éves ifju akkor G u e t n á b a n, atyja magános jószágában élt alig esmérve honfiaitól. G u e t n a H a c h e m kerületében fekszik nem messze M a s k a r a t ó l az A t l a s egyik öblében. — Vidéke nagyon vonzó és festői. A' M a h i d d i n ősei sirboltjai, kik miadnyájan m a r a b u t o k voltak, fejer kupjikkal a' c a c t u s f á k zöldjéből emelkednek ki, hegyi folyamok csergedezése madarak énekével vegyülve szaggatja meg a' magány egyformaságát, a' csillagok szebb fénynyel ragyognak e' déli égen 's minden gondolkozásra 's nyugalomra hívja ott a' lelket. — A' természet e' csendes szüggében ért az ifju arab, ki ekkor még álmodni sem tudá minő szerep várja őtet jövendőben, férfivá. Atyja még a' gyermekben észre vette a' ritka tehetségeket, 's szerelmét osztatlanul néki adá, nagyobb frait elmellözve. S i d i - M a h i d d i n M a s k a r a lakósainak, midőn ezek az e m i r s é g e t néki ajánlották, egy kalandot beszéllett elő, mely a' babonás népre nagy hatással volt. Midőn egykor idősebbik fiával 's A b d - e l - K a d e r r e l M e k k á b a búcsura vándoroltak, egy estve a' szent városon kívül sétál vala idősbik fiá-

val. — Ekkor egy hó fejér szakállu 's profétai kinézésű öreg dervisch lépett hozzája 's három különös szépségű almákat nyujta néki ezt mondván: „Ez az első alma a' tiéd, ez a' második ezé a' fiadé ki itt veled van, a' harmadik pedig a' szultáné.“ „'S ki ez a' szultán?“ kérdé Sidi-Mahiddin. „A' te fiad kit otthon hagyta!“ felele a' dervisch 's eltűnt. — Sidi Mahiddin nem látta többször őtet. Ezen kicsi anekdotát melyet a' ravasz marabut kétségen kívül költött, a' benn szülöttek éppen úgy hiszik mint a' Koránt, 's ez nem kis mértékben segítette elő a' mascalari lakosok azon meghatározását hogy őtet főnökökké választanak. E' határozásokban e' felett még egy más marabut nyilatkozata is megerősítette őket, ki megesküött, hogy Gabriel angyal megjelent néki 's tudtára adta Allah akaratját, mi szerént Abd-el-Kadernek kell a' hívőkön uralkodnia. — Valóban Allah és Gabriel angyal jobbat nem is választhattak volna. — 1832. májusban legelőször jelent meg Abd-el-Kader a' harczmezéjén, a' midőn is ősz atyjától kísértetve néhány ezer beduinokat vezérlett O rán falai alá. — E' város akkor még csak nem régibe esett volt a' francziák kezébe. Május 3. és 4. oly merész vitézséggel támadak ezt meg az arabok hogy a' számra szinte nagyobb őrző sereg rémülésbe esett. Azonban az ágyuk akkor még iszonyu félelmet támasztottak a' benn szülöttekben, néhány ágyulövések megszalasztották a' vad csoportot 's csak az ifju emir egyedül száguldoza félelmet nem esmérve az ágyu golyók közt, tréfáson köszöntve a' mellette fűtyölő golyóbisokat. — A' francziák bámulva nézték bástyaikról a' vakmerész magános lovagot, kit a' tüzet okádó ágyuk

dörgése nem tudott elijeszteni. Abd-el-Kader e' merész játékot azért üze hogy egyfelől az arabok ágyutóli félelmét elvégye másfelől pedig hogy őket az ő magas elrendeltetése felől való hirben még inkább megerősitse. — Azonban Orán elleni próbái siker nélkül maradtak 's máj. 9. eltűnt miután vállalata hasztalan voltát által látta. — Novemb. 10. ugyan azon esztendőben ismét megjelent Orán alatt nagyobb hadi erővel 's Boyer generállal egy ütközetet állott ki. Az arabok visszanyomattak, de magok a' francziák megvallják hogy vitézül harczoltak. — Nem sokára azután Desmichels generál lett oráni parancsnok. Ez ki indult Abd-el-Kader ellen, ki a' várostól három órányira táborozott, de nem bátorkodott ötet megtámadni, hanem egy halom tetején, mely a' fige fák sikján uralkodott, egy ostrom bástyát építtetett, mely az emir megtámadásainak ellent állott. — E' közben az emir nem szűnt meg könnyü lovasságával Orán környékét nyugtalanítani. Hatalma körét a' tartomány más pontjaira is kiterjesztendő Arzew városát elfoglalta, melyet a' francziák csak 1833. júliusában foglalhatták vissza. Abd-el-Kader ezután e' város minden lakóseit kivándorlásra kényszeríté, 's a' ceirati síkság arabjai közé telepítette le. — Ezután sergével melyből mintegy 500at rendes katonai lábra állított Tlemcennek indult, hol akkor a' legnagyobb fejtelenség uralkodott. A' törökök és kuluglik az erősséget elfoglalták vala, 's a' maurokkal kik a' város több részeit birták valóságos háborut folytattak. — Ben Nuna a' maurok főnöke Abd-el-Kader megjelenésével ellent állásra készült, de csak hamar legyőzve szaladni kénytelenített mint hogy egyszersmind a' törököktől is megtámadtatott az erősségből. — Tlemzen városa

ezután meghódolt az emirnek, ki Sidi Hamadit, egy nagy befolyásu maurt nevezett ki kaidjoknak. Az erősség azonban bezárva maradt előtte 's a' kulugliktól csak azon biztosítást nyerheté, hogy az ellenségeskedéstől megszűnendének. — Maskara felől visszatérő útjában mehozá a' hír atyja halálát, ki gyaníthatólag Ben Nuna valamely embere által méreggel öletett meg. Az ifju emirt e' tudósítás mélyen szomorítá; Guetnában Sidi Mahiddin sirja felébe egy pompás templomot építtetett. — Fájdalmát a' harcz lármája által igyekezett elfojtani. 1835 augusztusában Mostaganemet kezdé ostromolni. Arabjai több ízben próbálták e' város falait megmászni, de a' 66-dik ezeredtől mindég nagy veszteséggel visszavertek. Desmichels generál ismételt felszólításaira: hódolna meg a' francziák királyának, azt felelte Abd-el Kader senhangon: „A' francziák uralkodni akarnak az országon 's nem bártorkodnak kijöni városaik falaik közül. Elvárja a' generált Mastara és Orán közt, a' hol majd meglátszik kit illet az uraság.“ — E' kihívás után Desmichels generál az ország belsejét ment kivizsgálni; néhány arab faluk melyeket lakósaik oda hagyták el foglaltattak 's a' hátra maradtak öregek és gyermekek vad módjára felmészároltattak. — De a' bosszuálló, Mahiddin fáradhatatlan fia sem késett a' francziákat arab lovasaival békeríteni. Azonban mit tehet ily vad csoport, legyen bár a' legvitézebb az európai sereg rendszeres taktikája ellen? Az ágyuk ismét nagy zavart okozának az arabok soraiban 's minden állásaikból hátra nyomattattak. Azonban e' kivívott győzelem is mint minden most is azal végződött hogy a' francziák magokat visszavonták Orán falai közé. — Midőn Desmichels

generál látná mily sovány hasznot hajtanak ezen országban még a' legszerencsésebb kimenetelű expedíciók is, újból követeket küldö az ifjú emirhez, kik vele alkudoznának, 's már többé nem hódolásra hanem békességről beszéllett. — A' ravaasz arab kinézte mily nagy hasznot fog nyerhetni az ellenségeskedés egy pillantatig való félbe szakasztásából, az ő hatalma még akkor nem vala oly szélesen kiterjedve mint mármá, 's mint hogy a' tenger part el vala előre zárva, fegyver 's hadiszerek hiányával volt. Azt felelé azért Desmichels generálnak meglehetősen büszkén: „Vallása nem engedi a' keresztényektől békességet kérni, de nem tiltja azt megadni nekik. Ezért a' generál tegye meg a' maga részéről javallatait, ő is részéről ügyvivőket fog küldeni. “ Egyszersmind hogy a' francziáknak megmutassa benne vetett bizodalját, négy francia foglyokat szabadon bocsátott. — Az ezen alkudozás következésében kötött békességi szerződésnek két részei vannak. Az első, mely az araboknak kedvező, megengedi ezeknek a' kikötőkben fegyvert és puskaport vásárolni; vallások és szokásaik tiszteletben tartása szentül megígértetett, 's egyszersmind Abd-el-Kader kiviteli egyedárusságot nyert Arzewre nézve. — Minden portékák melyek az ország belsejéből jönnek mint: olaj, gyapju, viasz 's a' t. mi előtt Oránba vagy Mostaganembe vitetnének, előbb Arzewbe kellett hogy vitessenek, hol Abd-el-Kader Bén Durand zsidóval az ő ügyvivőjével azoknak ára felett értekezett. — A' szerződés második részében mely a' francziáknak kedvező kötelezte magát Abd-el-Kader, hogy minden ellenségeskedéstől megszűnik, a' francia szökevényeket és foglyokat kiadja, 's minden európaiakat kik az ország belsejében akarnak utazni, oltalmazni fog. — Desmichels ge-

nerál jónak látta e' szerződésnek csak második részét közleni egy elsőbben a' kormányzóval és a' hadminiszterrel, az első részét pedig nagy titokban tartotta. Láthatni ebből, hogy Abd-el-Kader a' francziákkal nem úgy alkudozott mint alattvaló, hanem mint fejedelem vele hasonló hatalommal, 's hogy ezen szerződés sokkal kedvezőbb volt neki mint a' francziáknak. Ezen szerencsétlen szerződés későbbre sok vér ontásnak volt szülő oka, ez okozá a' francziák két ízbeni megvertetését 's ez volt a' halálos csapás az ő uralkodásoknak Orán tartományban. Abd-el-Kader ki ekkor még kevéssel volt több mint egy közönséges felekezeti főnök a' francziákkal bekességet okosan tudta használni arra, hogy uraságát a' tartomány minden nemzetségei felett kiterjessze 's oly erőt gyűjtött e' szerént magának mely a' francziákkal megmérkőzhetne. — Azon közben maga az ifiu emir is több ízben állott azon ponton hogy megbukjék. A' beni-ammerek Orán tartomány legszámosabb nép törzsöke megtagadák tőle az adót. — Mustapha ben Ismael, a' duerek kaidja, Sidi-el-Aribi, el-Gomary, az Angadi pusztascheikhje 's más főnökök, kik az ifiu nevedő hatalmát irigy szemekkel nézték, fellázzadtak ellene, a' keresztényekkel szövetségét vetvén szemére. Mussa-el-Scherif a' saharai pusztascheikhje, számos nép csordákkal jött ellene dél felől, mindenütt azt hirdetve, hogy a' francziákat 's azoknak szövetségeseit jön semmivé tenni, kik között a' Mahiddin fia a' legelső. — Abd-el-Kader e' fenyegető veszélyt csak egész hatalma 's esze minden ravaszsága rea fordításával tudta ki kerülni. A' beni-ammerek néhány scheikhjei Mascarában való jelenléte alatt pré-

dikállott az emir, mert ő is marabut, a város egyik moschejában, és pedig oly tüzes ékesen szóllással milyen népének tulajdona ugyan, de a melyben őtet egy is népe közül el nem éri. — Beszédében kifejtette azon tartozó szent kötelességet, melyre a Koran kötelezi a hívőket, megfizetni az a chourt a köz jó előmozdítására. A beni-ammerescheikh-jeit meghatotta s meggyőzte a beszéd heve, s megígérék neki az adót s harcosokat adának szabad rendelkezése alá. Abd-el-Kader ezután a duerek és Zmela, el-Gomary, Sidi-el-Aribi s végre tulajdon testvére a fli-tai kaid ellen ment fegyverével, ki amazokkal ellene egyesült vala. — Rendre mind legyőzőket s el-Gomaryt kivéve, kit Maskarában lenyakaztatott, a többivel nagy lelküleg bánt, vissza adván nekik elfogott feleségeiket s csordáikat. — E bánás mód nem téveszté el hatását, a legyőzött nép törzsökök zúgolódás nélkül hódoltak a nagy lelkü győzőnek. — A franczia fegyvergyárokból kapott puskáknak jó hasznát vette az emir e csatáiban. — A győzelem ittas ifiu, látva hogy neki minden kívánsága szerént sikerül, már most többet s mérészebbeket kezdé kívánni, s magas terveket csinála. — Szultán nevet vett fel s minthogy Orán határai nagyra vágyásának igen szűkek kezdének lenni, meghatározá hatalmát Titeri és Algier tartományokra is kiterjeszteni. — Ezen idő tájban küldötte Desmichels generál, Valevsky kapitányt Abd-el-Kaderhez. Valevsky három kívánatokat terjesztett az emir eleibe: elsőben megtiltá neki az Orán és Titeri tartományokat elválasztó Chelif folyón által szállani; másodsor kíváná, mondana le kiviteli egyed-árusságáról; végre meghagyatott Valevskynek

mindent elkövetni, hogy ha valahogy reá vehetné Abd-el-Kadert bár mily csekély adót fizetni elesméréséül annak hogy francia alattvaló. — A' két első kívánatokra kitérőleg felelt az emir, az utolsót pedig bosszuson megtagadta. — Kinyilatkoztatta, miszerént muzulman keresztényeknek adót nem fog soha is adni, 's ha ő abban megegyeznék ma, már hólnap fejével kellene érte lakolni. — E' kevély felelet ellenére is Válevsky kapitányt annyira megtudá nyerni Abd-el-Kader lekötelező bánás módjával, nyájas méltóságával hogy Franciaország becsületéről 's érdekeiről egészen megfelejtkézve, az öreg gróf Drouet d'Érlo n akkori kormányzónak oly fenhangu tudósítást küldene, mintha isten tudja minő diplomatai győzedelmet vívott volna ki, noha Abd-el-Kader egyik kívánatjára sem állott reá. Válevsky kapitány közelebb-ről egy repülő iratot bocsátott közre melyben a' Desmichels generál által kötött szerződést egész tüzzel pártolja, 's sajnálkozását jelenti ki azon, hogy a' francia kormány Abd-el-Kader nagyra vágyó fenhéjazását miért nem szenvedte el. — Abd-el-Kader talált nem sokára okot, e' francia generálok fenyegetődzései daczára is Chelif folyón által kelni. — Mussa-el-Scherif, az emir legfélelmesebb ellensége Titeri tartományba béütött 's Medeahot elfoglalta. — Attól tartva ne hogy az egész vele szomszédos tartomány e' hatalmas ellenkezébe essék, magát szerencséjére 's a' francziagenerálok gyengeségére bizva, egész hadával béütött Titeribe 's Medeah városához közelitett. — A' Hauch-ameirai majornál megütözött Mussa-el-Scherif-fel; néhány ágyuk melyeket az emir magával vitt vala elhatározák a' saharai puszta hatalmas főnöke meg-

verettetését, — ki vissza szaladt homokos pusztáira. Nagy lelkü meggyőzője vissza küldé neki elfogott feleségeit, kikkel udvarisággal 's nemes szívüleg bánt. — Így tudta e' rendkívüli ember elleneit szintúgy vitézsége mint nagy lelküége által legyőzni. — Medeahban Titeri tartomány fővárosában, mint isten küldött követét vakbuzgó lelkesüléssel fogadta őtet a' nép. — E' lelkesülés nagyon természetes volt a' tartomány akkori állapotjában. A' török uraság megbukása után magokon kívül valának örömökben az arabok, mert elnyomóik zsarnoki jármától 's az adó fizetéstől mentve láták magokat. — Midőn azonban a' török uraság zsarnoksága helyébe nem sokára a' legirtóztatóbb fejtelenség következett, midőn a' törzsökök egy más közt megszűnés nélküli harczba elegyedtek, ekkor ismét egy erőteljes kezét ohajtának, mely a' rendet helyre állítsa, 's köztök igazat tegyen. — Az esméretes Ex-Aga-elSghirr-ben Mubarek és Mahomed-el-Barkani Shershel-i volt kaid, két mérges ellenségei a' francziáknak, az ifju győzedelmes karjai közé veték magokat. — Abd-el-Kader az elsőt milianai kaiddá, a' másikat pedig Titeri tartomány beyjévé nevezte ki. — Magok a' hadschutok is, ezen hadakozó 's hódíthatatlan lakói a' metidschadi síkságnak, kik ezelőtt még a' törököknek sem hajtottak fejet, szultánjoknak kivánták Abd-el-Kadert 's tőle kaidot kértek. — Algierban úgy hitték akkor közönségesen hogy a' francziák haladék nélkül hadat fognak izenni merész szövetségesöknek, ki a' fő generál parancsolatját által hágni merészelte, 's valóban Trezel generál, ki a' Desmichels helyébe oráni parancsnoknak neveztetett ki, irt is Algierba, a' kormányzó megegyezését kérvén hogy Mas-

cara ellen indulhasson, de Drouet d' Erlon igen öreg volt arra hogy erőteljes lépésekhez nyuljon. Durand zsidó Abd-el-Kader algieri ügyvivője, egy nagyon ügyes 's ravasz ember, ki minden európai nyelveket könnyűséggel beszéll, tele fecsegte az öreg kormányzó fülét, elhíttetvén vele, hogy jobb ha az emir bár gyanus szövetségese mint nyilvános ellensége legyen a' francziáknak. Az öreg kormányzó úgy tett azért mintha Abd-el-Kader az ő megegyezéséből cselekedett volna, sőt mi több még szerencsétető levelet is irt néki, melyben egyszersmind kérdést tőn az iránt, megegyezik-e benne hogy egy francia főtisztet magánál el fogadjon, ki meg van bizva bizonyos dolgok iránt vele értekeződni 's néki ajándékokat vinni. Abd-el-Kader udvariason felelt, 's kijelenté hogy a' követet 's ajándékokat jó szívvel elfogadja. — Az arabok a' francia főtiszt hozzájuk menetelében jelét gondolták látni a' francziák meghódolásoknak az ő szultánjuk uralkodó pálczája alá, 's az emir a' francia követet egy uralkodó nyájas leereszkedésével fogadta. — (Végzete követ.)

VICTORIA HERCZEGKISASSZONY.

Londonból következőleg írta valaki az angol királyi széket öröklendő herczegkisasszonyról: „Május közeledő 24ik napja Victoria herczegkisasszonyt életének 18dik éve bételtével teljes koruvá teszi a' királynéságra. Ez a' történet fontosb a' politicára 's érdekesb a' nyilvánosságra nézve, mint sem éppen most szorosabb szemügyre ne kellene vennünk a' királyi kisasszonykát 's a' legközelebbiről esetek erre még több okot nyujtá-

nak. Ámbár Angliában a' monarcha nem saját véleményének, hanem az uralkodó political véleménynek képviselője, mindazáltal mindenik political párt több okokból — ha csak azért is, mivel a' király oly sok, magas rangú 's gazdag jövedelmű hivatalhelyekről szabadon rendelkezhetik — kíván a' királyszék körül álláspontot nyerni; ez az állás teljességgel nem ad ugyan nagyobb súlyt, mert évek óta whigek kezében van a' kormány, noha alkalmasint minden udvari hivatalokat toryk viselnek. De részszerénti birtok is csak tesz mindég valamit, 's aztán elegendőnek olyanok is, kiknek udvarlég az életlég. Innen van, hogy Angliában sem minden becs, értékek nélküliek a' monarcha political nézetei, 's hogy az a' párt, mely az udvarnál megszenvedtetik ugyan de nem pártoltatik, ha szintén politicalag uralkodik is, éppen oly nagy figyelemmel kíséri, mint a' személyesen kegyeltetett párt, a' királyi szék gyanítható öröklőjének gondolkozási irányát, 's ezt mind a' két párt törekszik maga részére megnyerni. Még szövédékesebb 's érdekesebbé alakúl ez a' törekvés, elevenebb a' figyelem, 's terjedelmesebb a' cselszövények köre akkor, mikor az uralkodói korona királyné homlokán nyugvandó. Ez az eset van most, 's némely történetek nem kevésbé segíték elé tisztán láthatni a' szövetszalakat, melyek a' herczeg kisasszony jövendőjét kormányozni kívánják. Victoria az anyjánál — a' kenti herczegnénél lakik, 's ez nem csak távol tartózkodik a' király udvarától, hanem pártolja is a' whigeket, minekokáért ezek Victoria királyné thronusa körül fellelni reménylik azon állást, melynek hijával vannak Vilhelm király széke mellett, midőn a' toryk rettegnek, hogy ezen állással ők végtámaszokat vesztenek el. E' tekintetben minden attól függ, hogy

kik lesznek jövendőben a' királyné körül, 's milyen lesz jövendő férje személyisége. Mind a' két-
tő közeledik az elhatározáshoz: az előbbinek el-
kell határozatnia, mihelyt Victoria, 18dik esz-
tendejét bétöltvén, tulajdon udvarnépet alakít,
's az utóbbi is elhatározathatik, mihelyt a' her-
czeg kisasszony hajlandóbb lesz a' Károlina, mint
a' szüizleányoskodó Erzsébet példáját követni. Ez
előtt néhány hónappal úgy látszik vala, mintha
az utóbbi elhatározás megelőzné az előbbit. Fia-
tal herczegek a' Szász-Koburg fejdelmi házból
darabig tartózkodának Londonban 's Victoria her-
czeg kisasszony körül — mint közel rokonai —
sokat valának. Nem sokára azután Leopold bel-
ga király is, ki bátyja mind ama' herczegeknek
mind pedig Victoria herczeg kisasszonynak, által
jöve Angliába, nyilvánosabban mint fél incogni-
to, a' kenti herczegnénél tartózkodék, 's a' ki-
rálynál csak rövid időre jelenék meg látogatásra.
Mind ezt aztán úgy fűzőgették öszve, hogy czél-
ja a' házassági kötésről beszéllés volt, a' felett
az anyával és leánynyal megegyezett, 's az ag-
guló Vilhelm király megegyezését kikérni alig is
tartották méltónak. Igaz-e, nem-e; elég az hogy
whigek és toryk ritka öszvehangzással nyilvání-
ták azzali elégületlenségöket. — Most már nem
beszéllnek arról; az úgy nyugszik, vagy nyugod-
ni láttatik, és csak az látszik megjegyzésre mélt-
ónak, miképpen az angol népben Leopold ellen
uralkodó idegenkedés még arra is elég erős, hogy
torik és whigek valamely pont felett egyező ér-
telműek legyenek. Ezen felgerjedése a' toryknak
még le sem csillapulhatott volt jól, midőn egy
más tudósítás, mely Victoria herczeg kisasszony
udvarnépe közeledő elintézését tárgyazá, őket új
aggodalommal tölté el. Az a' hír szárnyala, hogy
lord Durham, angol követ az orosz udvarnál,

készül sz. Pétervárat oda hagyni 's Angliába haza jöni, hogy a' kenti herczegné czélzata szerént, felséges leányának teljes koruságra juttakor, annak udvarnépe feje legyen. Miként hábzának mérgekben a' toryk! No de ez nem is vala tréfa rájuk nézve. Legrosszabbal fenyegető félelmöknek teljesülnie kell, ha lord Durham Victoria herczeg kisasszony bizodalját, 's tanácsában az elsőséget megnyerendi, ő az okos udvari ember, az ügyes diplomata, az ismerettel, lélekkel és talentummal bíró férfi, az elszánt whig, ki — hogy egy szóval mindent kimondjunk, mi a' torykat kétségbeesésbe taszíthatja — nyilvános párthíve O'Connell Dánielnek: „Természet legszorosb kötele, kiáltozák a' toryk, ám fűzze ezután is mint most fűzi anyjához a' herczeg kisasszonyt, de a' politica legszorosb kötele a' királyhoz csatolja őtet. Egyedül a' királytól 's annak ítéletétől függ az ő jövődöbeli udvarnépe alakját és körét meghatározni, évi pénze mennyiségét ministerei által parlament elébe terjesztetni, 's a' ministerek vagy parlament megkérdezése nélkül a' személyeket kinevezni, kik jövődöbeli udvarát alkossák. A' kenti herczegné május 24dike előtt sem birt és azután sem bírand csupán árnyékával is a' jognak, hogy legkevesebbé is avatkozzék abba, mi Victoria herczeg kisasszony udvarnépét tárgyazza.“ — Csak a' naponkénti udvarkört kelle által tekingetni, hogy feltűnőnek lássék, miként minél inkább közeledék Victoria teljes korusága napja, ő és anyja annál inkább kezdének eltűnni a' király és királyné közvetlen közeléből, sőt, csupán olyan fő 's országos tettek előfordultakor, mikor kimaradniok igen nagy hiba lett volna az etikette ellen, díszesítették megjelenésekkel az udvart. Annál gyakrabban mutatkoztak nyilvános helyeken, annál számosabbak valának soirée-ik, 's nem ta-

gadhatni, hogy ha nem is volt célja a' kenti hercegnének, magát és leányát népszerűvé tenni, magának egy pártot alkotni 's Kensington palotát — londoni lakhelyét sz. Jakabpalotának ellenébe helyheztenni, még is egész maga viselete egy ily célhoz csalódásig hasonlitta. De egy történet a' legujabbi időszakból csak nem kétségen kívül valóvá teszi, hogy a' hercegné nem üres ily céltól, sőt szükség esetében a' Vilhelm király iránti külső tiszteletet sem retteg megsérteni. Tudatik, hogy a' királynak egy oly öszveköttetéséből, melyet az egyház még csak balkezre sem szentelt meg, számos familiája vagyon. Férfi tagjai annak azért nevék előtt a' Fitz szokásban levő pótlást hordozzák, a' nőtagjai pedig nemes férjekhez adattak; de mind a' két nembeliek magosan állnak atyjok szeretetében 's ezért magosan udvara tiszteletében is. Azt állítják hogy a' kenti hercegné ezen tekintetben mindig elkülönző keménységgel ítél 's nyilatkozott, az ő szemei előtt az udvar erkölcsi tisztasága feloldozhatatlan kötelessége az uralkodónak, 's az a' kívánság, hogy Victoria herceg kisasszonyba hasonló erkölcsi érzés óltassék, 's ő azzá neveltessek, minék egykor lennie kell — asszonyi erény remekpéldányának, volt egyik főoka annak hogy az udvartól elkülönzött. Történék, hogy a' király ama' leányainak legkorosabbika, ki atyjának kedveltje vala, az 1835-ben lorddá tett Sidney Filep Károly neje, április 10dikén Kensingtonpalotában meghala, melyben a' jövedelmes és átaljában minden foglalatosság nélkül való fő felvigyázónéi hivatalt viselé. A' király megtisztelé leánya halálát 's bébizonyítá atyai fájdalmát, midőn a' legközelebbi napra rendelt levért 's több azon hétre hirdetett vendégséget elhalasztá. A' királyné nyilvános tanubizonyosságát adá, mint be-

csüli a' megholtat és királyi férje fájdalmát, midőn egy meghatározott pompanapot egy egész héttel későbbre tett, 's még a' török követ is nyilvánítá részvétét, midőn utolsóját azon három napoknak, melyekkel uralkodója születése napját ünneplé, noha arra a' lord mayorön kívül egy közhivatalbeli sem hivatott volt, hanem csupán gazdag kereskedők és más tekintetben levő polgárok, nyolcz nappal későbben ünneplé meg, De a' kenti herczegné második estve azután, hogy a' királyi leány elhalt, azon szoba mellett, melyben a' meghalt szunnyadott, számos társaságot fogada el asztalánál, 's oly nyájason és mosolyogva mint mindenkor. Különös vala az is és a' király iránti tiszteletnek teljességgel nem jele, hogy mindenik minister megjelenék a' vendégek közt, holott, ha kimaradások mentésére valami ürügy szükséges volt volna, az keresés nélkül is ajálkozik vala, éppen azon estve nagy fontosságú vitatás foglalatoskodtatván a' parlamentet *).

*) Ezen eset egész előadása elhatározólag részrehajlásosnak látszik lenni a' Times és más hírlapok értelmében, melyek darab idő óta mindent előkeresnek, hogy a' kenti herczegnének királyhoz levő viszonyát gyűlölséggé tegyék. Mint saját levelezőnk tudósíta minket, a' meghalt az épület egyik nagyon távol levő szárnyában fekvék, 's a' herczegné, kinek akarátja ellen adatott volt főfelügyelőzónéül Kensington-palotában, életében merőben ignoralta őtet 's ignoralta halálában is. Egyébiránt a' társaság csak kevés személyekből állott, kik azért jelentek vala meg, hogy asztal után egy klávir virtuozot hallgassanak meg. A' vendégek között jelen volt sir James Graham több nyilvános torylordokkal együtt, kik a' társaságban bizonyoson nem vettek volna részt, ha abban a' király ellen oly nagy tiszteletenséget látnak vala. Az Allg. Zeit. jegyzete.

(Végzete közelebbről.)